AANTEEKENINGEN OMTRENT LEPIDOPTERA

DOOR

Mr. E. A. DE ROO VAN WESTMAAS.

(vervolg van pag. 108 2e Jaargang.)

Ennomos dentaria.

De gedaanteverwisseling dezer soort is door den Heer A. J. van Eyndhoven in het werk van Sepp (Dl. VII Tab. 42) beschreven en afgebeeld; nogthans bekwam de schrijver nimmer den vlinder uit zijne rupsen en verkreeg hij alleen de zekerheid dat deze werkelijk tot genoemde soort zouden behooren door eene vergelijking met de afbeeldingen van Hübner, terwijl hij den tijd der ontwikkeling volgens Treitschke opgaf en de vlinders naar exemplaren uit zijne verzameling afbeeldde. Het ware derhalve zeer goed mogelijk geweest dat, hetzij in de bestemming der rups, hetzij in den tijd van het uitkomen des vlinders, eenige vergissing ware ingeslopen, zoodat men, daar de schrijver de gedaanteverwisseling van het insect niet naar eigene ondervinding waarnam, daaromtrent eenigen twijfel konde voeden. Aangenaam is het mij dus in de gelegenheid te zijn daarover een gegrond oordeel te vellen en met zekerheid te kunnen beslissen dat het aldaar vermelde allezins juist is. Ik ving namelijk op het Landgoed Scherpenhoff, tusschen Velp en Rheeden, in 1856, op een' jongen denneboom eene rups dezer

soort, die in teekening zeer goed met de bij Sepp fig. 6 afgebeelde overeenkwam. Zij was, even als de beschrijving zulks vermeldt, zeer log en droomerig, zat meestal geheel onbewegelijk op het dennentakje, en begaf zich in October in den grond, waarin zij op den 28en dier maand in eene welgevormde pop was veranderd, die dan ook op den 7den Mei van het volgende jaar in een' fraaijen vrouwelijken vlinder van *Ennomos dentaria* veranderde. Later vond ik weder een exemplaar dezer soort, mede in de maand Mei, tegen den stam van een' dennenboom bij Velp.

Ophiusa lunaris.

Over het algemeen schijnen noch de rups, noch de vlinder dezer soort in ons vaderland menigvuldig te worden aangetroffen, echter komen zij in sommige jaren, vooral in Gelderland, in vrij groote menigte voor. Zoo verhaalde de Heer J. Backer Sr. op de laatste Vergadering der Entomologische Vereeniging, dat hij dit jaar onder Oosterbeek 84 dier vlinders, door middel van een mengsel van honig en bier, dat tegen de boomen gesmeerd werd en waarop vooral de Noctuiden gretig aankomen, gevangen had; ofschoon nimmer in zoo grooten getale, heb ik er echter in de laatste jaren op dezelfde wijze verscheidene bekomen, hetgeen alweder bewijst dat men zich dikwijls in de bepaling van het meer of minder voorkomen van insecten vergist en dat het soms alleen aankomt op het ontdekken der middelen om dezen te vangen. Omtrent de rups dezer soort heb ik eene aanteekening bewaard, die mij bij deze gelegenheid merkwaardig genoeg voorkomt om haar te vermelden. In de maand Julij van 1856 namelijk te Velp zijnde, werd mij verhaald dat zich op het eikenhout onder Klarenbeek eene zekere rupsensoort in zeer groote menigte voordeed. Ik dacht dadelijk aan *Liparis dispar*, doch verzocht niettemin dat men mij eenige dier rupsen zoude brengen en gaf daartoe een paar doozen mede, die ik dan ook den volgenden dag, zeker met een honderdtal gevuld, terug ontving. Tot mijne verwondering herkende

ik de rups van *O. lunaris* die mij destijds nog alleen uit Sepp bekend was. Een gedeelte dezer rupsen scheen mij volwassen toe, zoo dat ik mij voorstelde weldra een aantal poppen te zullen bekomen; deze hoop werd echter te leur gesteld, daar zich onder mijne diertjes spoedig zulk een ontzettende sterfte openbaarde, dat ik binnen weinige dagen allen verloor, niettegenstaande ik haar zelf en goed verzorgd had en ik geen enkel teeken van Ichneumon konde bespeuren. Om dit verlies goed te maken deed ik op nieuw op dezelfde plaatsen zoeken en ontving er weder een veertigtal, waarbij men mij echter berigtte dat zij dit maal veel moeijelijker te vinden waren dan eenige dagen vroeger, daar de grond met doode rupsen als bezaaid was en zij bij menigte slap aan de takken hingen. Ik gaf nu nogmaals last om er zooveel mogelijk op te zamelen, met het gevolg dat ik mij weder spoedig in het bezit van een groot aantal verheugde, doch ook met dezen ging het als met de anderen, en de sterfte ging voort ondanks al mijne zorgen. Daar nu mijn vertrek voor eene reis naar Duitschland ophanden was en ik nog andere rupsen te verzenden had, nam ik ook die van *O. lunaris* in oogenschouw en bevond dat ik alles bij elkander niet meer dan twaalf rupsen levend over had, en dat deze evenmin als de vroegeren aten en in eenen ziekelijken toestand schenen te verkeeren. Niettemin verzond ik haar met de overigen naar mijnen broeder te Dordt in de veronderstelling dat mogelijk geen enkele levend hare bestemming zoude bereiken. Tot mijne groote verwondering vernam ik evenwel bij mijne tehuiskomst, dat de rupsen bij hare aankomst, zoodra zij van versch voedsel waren voorzien geweest, gretig aan het eten waren gegaan en allen in het begin van Augustus tot welgevormde poppen waren veranderd. In Velp was slechts éene rups en dat wel de grootste, die ik bezat en die zich dadelijk had ingesponnen achtergebleven, deze vond ik later in het spinsel nog onveranderd gestorven, terwijl de twaalf poppen, die ik te Dordt had, van 26 April tot 30 Mei 1857 tien vlinders uitleverden.

Waaraan moet nu de groote sterfte mijner rupsen, bij welke ik geen enkel teeken van Ichneumon bespeurde, worden toegeschreven en is het mogelijk dat of het verschil van lucht of van voedsel, welk laatste echter zoowel te Dordt als te Velp uit eikenblad bestond, het middel is geweest om de weinige overgeblevenen in het leven te behouden? Ziedaar eene vraag die uiterst moeijelijk te beantwoorden is en die bijna tot de veronderstelling zoude leiden, dat het eikenblad destijds in die streek van Gelderland door eene of andere ons onbekende oorzaak voor de rupsen doodelijk geworden was, of dat de lucht aldaar met een zeker miasma bezwangerd was, dat dien invloed uitoefende.

Cidaria variata cum var. Obeliscata.

Dat de zoo genaamde *Obeliscata* eene varieteit van *Variata* zoude zijn, is in weerwil van het groote verschil in kleur der vlinders algemeen aangenomen. Zonderling komt het mij daarom voor dat ik den type in Gelderland jaarlijks in Junij in een dennenboschje vind en slechts vrij zelden in September en October, terwijl ik daarentegen de var. *Obeliscata* op dezelfde plaats menigvuldig in die maanden en zeldzaam in Junij vang. Dit is eene opmerking, die ik reeds eenige jaren achtereen maakte en die zoo zij doorgaat, bewijzen zoude dat, zoo werkelijk beide soorten dezelfde zijn, de eerste generatie menigvuldiger de type en de tweede de varieteit voortbrengt. Reeds vroeger is dit verschil in den ontwikkelingstijd opgemerkt, het geen Fischer von Röslerstamm en von Tischer heeft doen veronderstellen, dat het voedsel van verschillende dennensoorten op de kleur invloed zoude hebben; Treitschke echter twijfelt hieraan (Dl. X. 194.) en meent de oorzaak te moeten zoeken in de meer of mindere sappigheid der dennennaalden, zoodat de rupsen met de jonge, versche sappen in Mei gevoed, de groen-bruine type en die met de meer verdroogde in Augustus de geelroode varieteit zouden geven. Deze gissing komt mij vooral daarom zeer gewaagd voor, omdat men, hoezeer dan ook in verschillende ver-

houding, toch zoowel den type als de varieteit bepaaldelijk twee maal 's jaars aantreft. Ik geloof dat ook hier eene opvoeding uit eijeren het eenige middel zal zijn om de identiteit, welke tot op heden slechts door overgangs-exemplaren bewezen is, met grond te kunnen vaststellen. Guenée beschrijft de door ons bedoelde var. *obeliscata* onder den naam van var. *Fulvata* Fab.

Orthosia pistacina var. Lychnidis.

Het jonge rupsje dezer soort werd door mij in den afgeloopen zomer op een Pelargonium gevonden en met deze plant opgevoed, terwijl de Chrysanthemum leucanthemum volgens Sepp en de Centaurea scabiosa en Ranunculus bulbosus volgens Treitschke het gewone voedsel zoude zijn. Vreemd is het dat sommige rupsen zelfs in vrijheid op uitlandsche gewassen en bloemen azen; zoo vondt men b. v. de rups van *Rumicis* insgelijks menigvuldig op Pelargonium en die van *Deilephila Elpenor* op Fuchsia's in onze tuinen, hoewel hun gewoon voedsel dikwijls in de nabijheid groeide.